

Sosyal ve Beşeri Dergisi, ISSN: 1309-8012

Yıl: 2026 Cilt: 18 Sayı: 2 Doi: <https://doi.org/10.55827/sobiadsbd.1757173>

Geliş Tarihi: 02.08.2025 Kabul Tarihi: 20.10.2025

Atıf (APA): Avcı, M., (2026), “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 18 (2): 86-94.

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİH ŞERİDİNİN KULLANIMI VE ÖNEMİ

In the Social Studies Course Use and Importance of the Timeline

Merve AVCI¹

Özet

Sosyal Bilgiler dersinde görsel materyallerin kullanımı oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle öğrencilere aktarılması gereken tarihsel bilginin belli bir sırayla öğrencilere anlatılması esnasında tarih şeritlerinden sıklıkla yararlanılmaktadır. Tarih şeritleri sayesinde öğrenciler, geçmişte meydana gelmiş olan olayları kronolojik bir düzen dâhilinde görebilmekte, tarihleri belli bir sırayla gören öğrenciler önemli tarihsel bilgi ve olayları tarihleriyle birlikte görerek öğrenebilmektedir. Tüm bu özellikleriyle tarih şeritleri, tarihsel bilgilerin aktarımı esnasında tercih edilen önemli bir materyal olarak öne çıkmaktadır. Tarih şeritlerinde görsellere yer verilmesi, öğrencilerin seviyelerine uygun olacak şekilde basit ve anlaşılır bir hâle getirilmesi, tarihi ve tarihte meydana gelmiş önemli olayları öğrencilerin daha keyifli bir şekilde öğrenmelerine olanak sağlayacaktır. Tarih şeritlerinin öğrencinin seviyesine, bilişsel kavrama düzeyine uygun olarak hazırlanması ve tarih şeritlerinin yapımı esnasında öğrencilerin de sürece dâhil edilmesi Sosyal Bilgiler dersinde önemsenen konulardan biridir. Bu çalışmada da tarih şeritlerinin önemine yer verilmiş, Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı ve yararlarından bahsedilerek tarih şeritleri ile dersin işlenmesinin öğrenciler açısından getireceği faydalar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Tarih, Tarih şeridi

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Abstract

The use of visual materials has a very important place in the Social Studies course. Historical timeline are often used, especially when the historical information that needs to be transferred to students is explained to students in a certain order. Thanks to the historical timeline, students can see the events that have occurred in the past in a chronological order, and students who see the dates in a certain order can learn important historical information and events by seeing them together with their dates. With all these features, timeline stand out as an important material preferred during the transmission of historical information. The inclusion of visuals in the historical timeline, making it simple and understandable in accordance with the students' levels, will allow students to learn history and important events that have occurred in history in a more enjoyable way. The preparation of timeline in accordance with the student's level and cognitive comprehension level and the inclusion of students in the process during the construction of timeline is one of the issues of importance in the Social Studies course. In this study, the importance of historical timeline was also emphasized, their use and benefits in the Social Studies course were mentioned and the benefits of processing the course with timeline were emphasized from the point of view of students.

Keywords: Social Studies, History, Timeline

JEL Codes: I20

Article Type: Research Article

¹ Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-mail: mrvavci11@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1529-6946

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanın serüvenini inceleyen tarih bilimi, sosyal bilimlerin önemli disiplinlerinden biri olmuştur. Tarih öğretiminde esas alınan ilk yaklaşım, tarihin gelenekçi bir anlayış doğrultusunda, vatandaşlık ve kimlik aktarımı amacıyla öğretilmesi olmuştur. Bu yaklaşımla öğrencilere geçmişin bilgisi öğretilerek, tarihini, toplumunu, değerlerini, kültürünü tanıyan ve benimseyen iyi vatandaşların yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Tarih öğretiminde kabul gören ikinci yaklaşım ise, öğrencilere bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme beceri ve niteliklerinin kazandırılması esasına dayanan yaklaşım olmuştur (Demircioğlu, 2007: 14).

Tarihsel zaman ister uzak ister yakın geçmiş olsun geçmişin zamanı hakkında bilgi verir ve geçmişin koşullarında incelenmelidir. Dolayısıyla doğrusal bir bütünlüğün yanında kültürel, kişisel ve toplumsal şartlar ve bölgesel özellikler de tarihsel zamanı tayin eden değişkenler olarak göze çarpmaktadır. Herhangi bir toplumun iç dinamiklerine yönelik tarihsel zaman tanımları yapıldığında göreceli sonuçlar ortaya çıkacaktır. Tarihsel zaman algısı güncel zaman anlayışından doğal olarak farklıdır. Güncel zaman şimdiki ve yakın tarihi ele alırken, tarihsel zaman her zaman geçmişe aittir (Dilek, 2001: 21).

Tarih öğretiminde geçmişe dair bilgilerin aktarılmasında o günün koşullarıyla değerlendirme yapmak ve objektif düşünce tarzından çıkmamak önemlidir. Tarih bilgisinin ortaokullarda öğrencilere aktarılması boyutunda Sosyal Bilgiler dersi öne çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi sayesinde öğrencilere tarih bilgisinin yanı sıra, tarihsel düşünme becerileri de kazandırılmakta, tarihini ve kültürünü iyi bilen bireyler yetiştirilmek amaçlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir. İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan onun daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamı içine girebilir. Bir bakıma tüm sosyal bilimlerin, felsefe ve diğer etkinliklerin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir (Sönmez, 1996: 3).

Sosyal Bilgiler dersinde sosyal bilim disiplinlerinden biri olan tarih öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin anlayabileceği bir seviyeye indirgenerek anlatılan tarih içerikli konularda, öğrencilerde zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin gelişmesi adına *zaman ve tarih şeritlerinden* sıklıkla yararlanılmaktadır.

Öğrencilere zaman kavramını kazandırmak ve muhtelif olaylar arasında zaman ilişkilerini göstermek için zaman şeritlerinden yararlanır. Bu araç çok basit, maliyeti olmayan ve hemen her derste kullanılacak bir araçtır. Zaman şeritleri çağları aşan bir tarih diliminden ziyade daha dar zamanlı olaylar için kullanılır. Bütün bir tarihi tek bir uzunlukta gösteren şeritlere ise *tarih şeridi* denir. Eskiçağlardan günümüze kadar olan ve çağ kavramları ile tarihteki en önemli olayları tek bir çizgide gösteren şeritler tarih şeritleri olarak adlandırılmaktadır. Zaman şeritleri ise daha kısa zaman dilimi içindeki olayların yıllar arasındaki oranlara göre bir çizgi üzerinde gösterildiği şekillerdir. Bu zaman dilimi öğrencinin kendi hayatından bir kesit olabileceği gibi,

belli bir dönem veya bir konu için de hazırlanabilir. Öğrencinin doğumundan bu zamana kadar kendisi için önemli olan olayları bir çizgi üzerinde göstermesi buna en güzel örnektir (Köstüklü, 2003: 119-120).

2. Tarih Şeridi ve Kronoloji Bilgisi

Tarihsel düşünmenin gelişimi bireydeki kavramsal gelişime bağlıdır ve zaman bireydeki bilişsel süreçleri boyunca geliştirilmesi gereken temel kavramlardan biridir. Piaget zamanın anlaşılabilmesi için bu kavramın hız, hareket ve uzay kavramları ile olan ilişkisinin birey tarafından yapılandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Kavramlar arası bu ilişkinin ve dolayısıyla zaman kavramının anlaşılması uzun bir süreçte gerçekleşir. Buradan hareketle Piaget, çocukluğun erken döneminde eşit aralıklarla ölçülen zamanın anlaşılmasını ileri sürer. Hem Bruner hem de Piaget çocuğun düşüncesinin bağıntılı ve göreceli algısal egemenlik alanından kavramsal sınıflandırmaya doğru gelişmekte olduğunu kabul eder. Piaget'nin fiziksel süreçlerin süresi üzerine yaptığı çalışma çocuğun uzaysal zaman kavramından doğrusal bir kronolojik anlayışa gelişimsel bir sıra içerisinde geçtiğini göstermiştir (Akt. Dilek ve Yapıcı Dilek, 2009: 186).

Tarih şeridi, hem sayısal değerler hem de çizgisel uzaklık-yakınlık bağlamında bir nicelik göstergesi sunar. Tarih şeridi üzerinde çeşitli tarihsel olayların zamanını işaretlemek suretiyle çocuklarda zaman kavramının gelişmesine yardım edilmeye çalışılır. Çünkü tarih kavramının ana unsurlarından biri olan zaman (kronoloji) kavramı oldukça zor edinilen bir doğaya sahiptir. Geçmişten bugüne doğru olarak ifade edilen sürecin bireylerin zihinlerinde anlam bulabilmesi için bazı şematik formlara ihtiyaç duyulmaktadır. İşte bu formlardan en bilineni ve yaygın olarak kabul edileni tarih şerididir. Tarih şeridi sadece geçmişe ait olayların bir sıralamasını sunmaz, aynı zamanda geçmişten günümüze biçiminde dile getirilen zamansal sürecin genişliği ve zamansal uzunluğu hakkında da bilgi verir. Tarih şeridinin avantajları Beate (1891) ve Blyth (1996) tarafından şöyle sıralanmıştır:

- Tarihsel olayların hafızada karışmasını önler.
- Birçok farklı tarihsel döneme adapte edilebilir.
- Senkronik (eşzamanlı) tarih şeridi ile aynı anda farklı ülkelerin tarihlerini gösterebilir.
- Tarihsel süreçler özet olarak biçimlendirildiği için kolaylıkla hatırlanabilir.
- Herhangi bir olayın tarihi tam olarak verilmese bile, bir genel tarih haritasındaki yerinden hareketle tahminde bulunulabilir.
- Bireyin zamansal dönemleri hayalinde canlandırmasına imkân tanır.
- Bir olayla diğeri arasında bir ilişki kurulmasına olanak sağlar.
- Öğrencilerin bir bakışta uzun çağları ya da kısa bir dönemi bir anda özet olarak görmelerine yardım eder (Akt. Şimşek, 2012: 157-158).

İnsanlar ilk defa av ve savaşlardaki üstünlüklerini belirtmek, silah ve diğer eşyalara sahip olmak için yaşadıkları mağaraların duvarlarına çizdikleri resimlerle düşünce ve dileklerini anlatmaya çalışmışlardır. Zamanı bildirmek için de iplere düğümler yaparak, ağaçlara, kazıklara, kemiklere boğumlar yapmışlardır. İşte ilk yazıya geçiş deneyimleri böyle başlamıştır. Binlerce

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

yıl dinsel, toplumsal ve alışveriş gibi ihtiyaçlar dolayısıyla yazı, resimlerden şekillere ve harflere kadar gelişerek bugünkü hâlini almıştır. Bize tarihi kesin kayıtlarıyla aktaran yazıdır. Yazının bulunmasından önceki Tarih Öncesi Devirler şöyledir:

1. Taş Devri
 - a. Yontma Taş Devri
 - b. Cilalı Taş Devri
2. Maden Devri
 - a. Bakır Devri
 - b. Tunç Devri

Bu dönemler *Tarihten Önceki Devirler* olarak sınıflandırılır. *Tarih çağları* ise dörde ayrılır:

1. Eskiçağ-İlkçağ (M.Ö. 3200-M.S. 476)
2. Ortaçağ (476-1453)
3. Yeniçağ (1453-1789)
4. Yakınçağ (1789-....)

Tarihi dönemlerin bu sınıflandırılma şekliyle öğrencilere aktarılması geçmişten günümüze önemli olmuştur (Tarhan, Akıncı ve Arsan, 1952: 14). Bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersinde bu sınıflandırma şekli öğrencilere aktarılmakta, öğrencilerin anlayabileceği bir hâle getirilmesi boyutunda tarih şeritlerinden yararlanılmaktadır.

Tarih şeridinden anlamlı bir şekilde yararlanmak ve öğrencilerin tarihsel süreçlere daha hâkim olmasını sağlayabilmek adına kronoloji bilgisinin de öğrenciler tarafından iyi kavranması gerekmektedir. Kronoloji bilgisi sayesinde öğrenci, tarihte meydana gelmiş olan önemli olayları belli bir düzen ve sistem dâhilinde öğrenecek, öğrendiği bilgileri zihninde kodlayacak ve bu bilgilere ihtiyaç duyduğunda tarihleri hatırlaması kolaylaşacaktır.

Kronoloji hatırlatıcı bir zihinsel çerçeve işlevini görerek tarihin daha kolay anlaşılmasını sağlar, çünkü kronoloji olmadan geçmiş kaos altındadır. Kronoloji, tarihsel olayların arasındaki ilişkilerin çözümlenmesine yardım eder. Kronoloji sayesinde bireyler, tarihsel bilgilerini zamansal olarak yapılandırabilirler. Bu yüzden kronoloji kavramı, çocukların tarihi anlamalarının gelişiminde merkezi bir yere sahiptir. Kronoloji sayesinde öğrenen, olayların sadece tek bir dizi hâlinde sıralanmadığını, aynı zamanda bu olayların eşit, geçici süreler dizisi karşısındaki birlikteliğini de görebilir. Kronoloji öğretimi, çocukların hayatlarındaki olayların ardışıklığını fark etmeleri ile başlar. Kronolojik anlama, çocukların zamansal bilişiminin gelişimi için vardır. Bunun bir diğer ifadesi kronoloji algısıdır. Kronoloji algısı çocukların zamanla dönemleri ve olayları eşleştirebilmesi ve farklı herhangi bir dönemle olay arasındaki ilişkiyi kolaylıkla tanıyabilmesidir. Bununla birlikte, ardışık zamanlı olayların zamansal bir düzlemde yerleştirilmesi, olaylar arası zamansal mesafenin tahmin edilmesi ve sunulan olayların bağlamsal ilişkilerinin fark edilmesini de kapsar (Şimşek, 2014: 98-99).

Kronolojiyi kavrayabilmek tarihsel süreçlerin anlamlandırılması ve tarihsel bilgiyi daha kolay kavrayabilmek adına oldukça önemlidir. Eğer öğrenciler zaman ve kronolojiyi doğru

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

algılamazsa, bilinenin algılanamaması, kavram yanılgıları ve sağlıklı bir tarih bilincinin oluşmaması gibi sorunlar ortaya çıkacaktır. Bu durumun gerçekleşmesi hâlinde geçmiş ve gelecekteki olaylar ile ilgili olarak öğrenen, tarihlerle ilgili ve tarihsel süreçlerde gerçekleşen olaylarla ilgili kopukluklar yaşayacak, anlamlı öğrenme gerçekleşmeyecektir. Öğrencilerin şimdiki ve geleceği anlamaları için geçmişi de iyi bilmeleri gerekmektedir. Geçmişini iyi bir şekilde öğrenen bir birey, tarihte olayın meydana geldiği zamanın şartlarını da iyi değerlendirebilir. Bu durumun oluşması için öğrencilere zaman ve kronoloji kavramlarının iyi öğretilmesi gerekmektedir. Zaman ve kronoloji kavramları soyut kavramlardır. Öğrencilerin buldukları yaş dönemleri itibarıyla, öğretmenlerin derslerde bu kavramları öğretirken görsel materyallerden sıklıkla yararlanmaları gerekmektedir (Çanaklı ve Beldağ, 2023: 130).

Tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılması gereken en önemli niteliklerden biri, öğrencilerin doğru ve sağlıklı bir biçimde olayları kronolojik sıraya dizmeleridir. Bu çerçevede verilen tarihler ışığında öğrencilerden, anlatımı yapılan tarihleri ve olayları tekrar anlatma, olayları kronolojik olarak sıraya dizme gibi etkinlikler yapmaları istenebilir. Bu çalışmalar aracılığıyla öğrencilerin kronoloji anlayışı ve olayları kronolojik olarak sıraya dizme becerileri geliştirilebilir (Demircioğlu, 2015: 178). Kronoloji bilgisi tarih şeridinde anlamlı düzenlemeler yapılması açısından önemlidir. Kronolojik düzen, tarihin takip ettiği yoldan gitmesi bakımından önemli bir konumdur. Tarihsel bilgi ve tarihsel düzenin kronolojiye sadık kalması anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesi adına gereklidir (Baymur, 1941: 36).

3. Tarih Şeridinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı ve Yararları

Sosyal Bilgiler öğretiminde materyallerin etkili şekilde kullanımının sağlayacağı kalıcı öğrenmeler eğitim sisteminin çıktılarının kalitesinin artırılması adına önemli yararlar sağlayacaktır. Materyal kullanımı derslerdeki soyut bilgileri somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırırken aynı zamanda öğrencinin derse olan ilgisini de artırma işlevine sahiptir. Derslerde materyal kullanımının yararları şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretimi öğrenciler için ilginç hâle getirir.
- Öğretmenin görevlerini kolaylaştırır.
- Eğitimin niteliğini artırır.
- Öğrencilerin dersi daha iyi anlamalarını sağlar.
- Soyut konuları somutlaştırır.
- Öğretimi çeşitlendirir.
- Zaman tasarrufu sağlar.
- Güvenli gözlem imkânı sağlar.
- Hatırlamayı kolaylaştırır.
- Öğrenme kaynaklarını çoğaltır.
- Öğrencilerin güdülenme düzeylerini artırır.
- Farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlar.
- Bilgilerin karıştırılmasını önler.
- Öğrencilerin problem çözme becerilerine yardımcı olur (Örten, Keskin ve Ekici, 2013: 70-71).

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konuların öğretiminde kullanılan materyallerden istenilen faydanın sağlanabilmesi adına, kullanılacak materyallerin öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak seçilmesi, ayrıca dersin genel ve özel hedeflerine, günün şartlarına uygun olması gerekmektedir. Güncelliğini ve kullanılabilirliğini yitirmiş, hitap ettiği öğrenci kitlesinin bilişsel ve psikomotor özelliklerini yansıtmayan materyallerin kullanılması hem hedeflenen kazanımlara ulaşılmasında güçlükler yaratacak hem de zaman kaybına neden olacaktır (Çetintürk, 2014: 10).

Tarih şeritleri, tarihi olayların gelişim çizgisini ve somut bir şekilde tarihsel kronolojinin görülmesini sağlayan önemli bir görsel öğretim aracıdır. Tarih şeridinin derslerde işe koşulması sayesinde tarihsel olaylar arasındaki ilişkinin anlamlı bir şekilde öğrenene aktarılması hedeflenir (Özçelik, 1996: 134). Tarih şeridi, tarihsel zaman kavramının öğretimi açısından vazgeçilmez bir öğretim materyalidir. Dikkatli, planlı ve etkili kullanılabilirdiğinde pek çok kazanım sağlayabilen tarih ve zaman şeritleri, sadece kitap yaprakları ya da duvarlarda bir dekor gibi asılı tutularak Tarih ve Sosyal Bilgiler dersine pek az fayda sağlarlar. Bu nedenle, bilgileri (içeriği) doğru tarih şeritleri ile öğrencileri olabildiğince etkileşime dâhil eden etkinliklerin kullanılmasıyla çağdaş tarih öğretimi açısından önemli sonuçların alınabileceği söylenebilir (Şimşek, 2006: 143).

Farklı etkinlik ve temalarla tarih şeridinden yararlanma ve derste öğrencilerin etkinliklere katılmasıyla öğrencilerin anlamlı bir öğrenme gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır. Özellikle öğrencileri derse dâhil ederek tarih şeridinden üst düzeyde yarar sağlanabilir. Örneğin; öğrencilerin tarih şeridiyle ilgili çalışmalarda tarihi olay ve kişilere ait bilgi ve anıları, tarihteki önemli yer ve zamanları tarih şeridinin altında yer alan boşluklara kısaca yazarak, özetleyerek ve ilgili tarihi olayın haritasını çizerek derse etkin katılım sağlamaları amaçlanmalıdır. Bu sayede derse etkin katılım sağlayan öğrencilerin tarih şeridi ile dersi daha iyi öğrenmeleri sağlanabilir (Menekşe, 1962: 1).

Zaman ve kronolojiyi algılama gibi önemli bir becerinin yapılandırmacı öğrenme süreciyle kazandırılması, süreçte öğrencinin aktif olması, soyut olan bilgilerin somutlaştırılması, öğrencinin kendi yaşamı ile ilişkilendirme yaparak öğrenme-öğretme ortamına etkin katılımı, kazanılan becerinin etkili ve kalıcı olmasını sağlayacaktır (Öcal, 2022: 5). Zamanı ve kronolojiyi gerçek anlamda öğrenen bir birey tarih şeridinden de o oranda yarar sağlayacaktır. Çünkü kronoloji bilgisine sahip olmayan ve tarihleri belli bir düzen dâhilinde göremeyen bir öğrenci tarih şeridinden de istediği verimi alamayacaktır. Bu yönüyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin öğrencilere kazandırılması sayesinde öğrenen, tarihte meydana gelmiş olan önemli olayların tarihlerini belli bir düzenle öğrenecek, öğrendiği bilgileri hatırlaması kolaylaşacaktır.

Tarih şeritleri, tarihi bir düzene koymada ve sergilemede yararlı bir stratejidir. İlköğretimin ilk yıllarında, kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları zaman şeritleri ve küçük ölçekli tarih şeritleri, zamana ilişkin kavramların ve bunların kullanımının öğretilmesinde anlamlı ve kullanışlı yöntemlerdir. Zamanla ilgili görsel materyaller ilk ve ortaöğretimde kullanılacak etkili görsel araçlardır. Öğrencilerin seviyeleri ve sınıf düzeyleri arttıkça tarih şeritlerinde, tarihle

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

İlgili yüksek düzeyde karmaşık bilgilere de hâkim olmaları beklenecektir. Bunlar arasında şunlar bulunabilir:

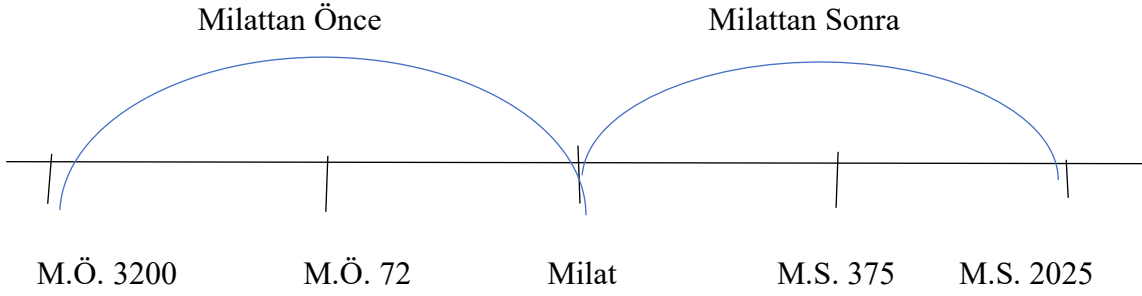
- Karşılaştırmalı ve çok boyutlu bilgiyi içeren zaman şeritleri
- Yerel, ulusal ve uluslararası gelişmelerle bağlantılı herhangi bir dönemdeki insanlar açısından yaşamlarının nasıl olduğunu anlamlandırmaları için öğrencilere yardımcı olan zaman şeritleri (Güven, Bıkmaz, Demirhan İşcan ve Keleşoğlu, 2014: 239).

En basit şekliyle ve görsellerle zenginleştirilerek sunulan tarih şeritleri, ilkokul seviyesindeki öğrencilere sevdirdiğinde ve tarih şeridinin derslerde kullanılması alışkanlık hâline getirildiğinde, sonraki dönemlerde tarih şeridiyle öğrenmeler daha kolay olacak, öğrenciler tarihleri gördüğünde zorlanmayacak ve tarihsel konuları daha kolay hatırlayacaklardır.

İlkokul seviyesindeki öğrencilerin özellikle Hayat Bilgisi dersinde gözlerinin önünde mevsimlerin canlandırılması ve önemli olayların ne zaman ortaya çıktıklarının tespiti için zaman şeridinden yararlanır. Zaman şeridi genellikle sınıfın duvarında ya da bülten tahtasında bulunur. Zaman şeridinin yapılmasından başlayarak ünitelerin işleniş sırasında bilgilerin işlenmesine, güncel olayların belirlenmesine ve özetlerin hazırlanmasına kadar bütün etkinliklere öğrencilerin dâhil edilmesi sürecin etkili olması açısından oldukça önemlidir. Zamanın kronolojik açıdan kavranılması yönünden tarih şeridinin yararı oldukça fazladır. Yine aynı şekilde tarihten önceki çağlar, tarih çağları, milat, milattan önce, milattan sonra gibi kavramların elde edilmesinde de tarih şeridinden büyük ölçüde yararlanılmaktadır. Tarih şeridi sınıf içinde bir süs olmaktan çıkarıldığında ve Sosyal Bilgiler dersiyle ilişkili bir şekilde ilerleyen bir araç olarak ele alındığında daha etkili sonuçlar elde edilmiş olacaktır. Tarih şeridinin hazırlanması ve geliştirilmesi tamamen öğrencilere bırakıldığında etkin öğrenme ortamı da sağlanmış olacaktır. Yıl içinde yapılan zaman ve tarih şeridi yıl sonunda kaldırılmalı ve yeni öğretim yılı başında yeniden yapılmalıdır (Sağlamer, 1980: 167).

Sosyal Bilgiler dersinde özellikle somut işlemler dönemindeki öğrencilerin kavramakta zorlandığı milat, milattan önce, milattan sonra gibi kavramların öğretilmesinde tarih şeridinin şekil üzerinde gösterilmesi de ayrıca önemlidir. Örneğin; milattan önceki tarihlerin rakamlarının büyüdükçe daha eski tarihi gösterdiği, milada yaklaşıldıkça tarihlerin küçüldüğü şekil üzerinde gösterilebilir. Aynı şekilde milattan sonraki tarihlerin günümüze yaklaşıldıkça büyüdüğü de tarih şeridi üzerinde öğrencilerin anlayacağı şekilde gösterilerek öğretilir. Bu yönüyle tarih şeridinin Sosyal Bilgiler dersiyle birlikte kullanımı, tarihin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasına yardım ederken, aynı zamanda öğrencilerle birlikte hazırlanan tarih şeridine öğrencilerin de katkısı olduğu için etkin öğrenme ortamı da sağlanmış olacaktır. Tarih şeritlerinin etkili bir öğrenme-öğretme ortamında öğrencilere gösterilmesi, öğrenenin tarihlerle ilgili yaşayabileceği kafa karışıklığının da önüne geçecektir. Tarih şeritlerinin görsellerle birlikte sunulması sayesinde tarihsel bilgiler, önemli tarihi olaylar ve zaman bilgisi öğrenciler tarafından daha kolay hatırlanacak, görsel-uzamsal zekâyâ hitap eden tarih şeritleri ile öğrenme daha etkili bir şekilde gerçekleşmiş olacaktır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

Tarih şeritlerinin faydalarının yanında bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Tarih şeritleri etkinliklerle birlikte kullanılmaz ise öğrenciler üzerinde kalıcı bir etki yaratmayabilir. Öğretim esnasında kullanılan tarih ve zaman şeritleri öğrenci seviyelerine uygun bir hâle getirilmezse tarihsel olgu ve olaylar arasındaki bağlantı öğrenciler tarafından yanlış kurulabilir. Bu durum da öğrenilen bilgilerin zihinde yanlış yere konumlandırılmasına neden olabilir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için görsellerle desteklenen tarih şeritlerinin, öğrenenin bireysel farklılıkları da göz önünde bulundurularak hazırlandığında tarih şeritlerinden en üst düzeyde yarar sağlanması mümkün olacaktır (Taşyürek, 2020: 244).

4.SONUÇ

Tarih şeritleri, tarihi bir düzene koymada ve sergilemede yararlı bir stratejidir. Tarih şeritleri sayesinde öğrenenin tarihsel olayları belli bir sıraya koyarak öğrenmesi ve sonrasında hatırlaması kolaylaşacaktır. Tarih şeritleri, öğretim sürecinde sıklıkla başvuru olan önemli bir materyaldir. Ortaokul seviyesindeki öğrencilerin ilgisini çekecek ve öğrenmelerini kolaylaştıracak tarih şeritlerinin Sosyal Bilgiler dersinde etkin kullanımı, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi daha iyi kavramaları açısından da yararlı sonuçlar doğuracaktır. Özellikle öğrencilerle birlikte hazırlanan tarih şeritleri, öğrencileri de aktif olarak derse katacağı için öğrenmeleri kolaylaşacaktır. Tarih şeritlerinde görsellere yer verilmesi, öğrencilerin seviyelerine uygun olacak şekilde basit ve anlaşılır bir hâle getirilmesi, tarihi ve tarihte meydana gelmiş önemli olayları öğrencilerin daha keyifli bir şekilde öğrenmelerine olanak sağlayacaktır. Bu yönüyle tarih şeritlerinin derslerde öğrenenin seviyesine ve bilişsel düzeyine uygun hâle getirilerek hazırlanmasının ve derslerde sıklıkla başvuru olan bir materyal olarak öne çıkarılmasının, kalıcı öğrenmeye etkisi bakımından olumlu sonuçlar doğuracağı ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Baymur, A. F. (1941). Tarih Öğretimi. Ankara: Gazi Terbiye Enstitüsü Neşriyatı.

Çanaklı, F. & Beldağ, A. (2023). Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisinin Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma. *Journal of Innovative Research in Social Studies*. 6 (2), 125-151.

Çetintürk, F. (2014). Okul Duvarlarında Yer Alan Görsel Materyallerin Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yerine İlişkin Öğrenci Görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar. (Genişletilmiş 2. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.

Demircioğlu, İ. H. (2015). Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar-Tarih Bölümü Özel Öğretim Yöntemleri (Genişletilmiş 5. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.

Dilek, D. (2001). Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dilek, D. & Yapıcı Dilek, G. (2009). Tarihsel Becerilerin Öğretimi. (Ed. Muammer Demirel, İbrahim Turan) Tarih Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.

Güven, İ., Bıkmaz, F., Demirhan İşcan, C. & Keleşoğlu, S. (2014). Tarih Derslerine Yönelik Öğrenme-Öğretme Stratejileri. (Ed. İsmail Güven) Tarih Öğretimi Kuram ve Uygulama. Ankara: Pegem Akademi.

Köstüklü, N. (2003). Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi. Konya: Günay Ofset Matbaacılık.

Menekşe, N. (1962). İlkokullar İçin Tarih Şeridi. İstanbul: Arı Matbaası.

Öcal, M. (2022). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi Bağlamında Tarihi Şahsiyetlere Yer Verilme Durumunun İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Örten, H., Keskin, Y. & Ekici, Ö. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Materyal Hazırlamanın Temelleri. (Ed. Ramazan Sever, Erol Koçoğlu) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara: Pegem Akademi.

Özçelik, İ. (1996). Tarih Öğretiminde Yöntem ve Teknikler. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.

Sağlamer, E. (1980). İlkokulda Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Tekışık Matbaası.

Sönmez, V. (1996). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem Yayınları.

Şimşek, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şimşek, A. (2012). Görsel Tarih Materyalleri. (Ed. İsmail H. Demircioğlu, İbrahim Turan) Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara: Pegem Akademi.

Şimşek, A. (2014). Kronoloji ve Zaman Algısı. (Ed. Mustafa Safran) Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Tarhan, N., Akıncı, F. & Arsan, A. (1952). İlk ve Ortaokullar İçin Tarih Şeridi. İstanbul: Işık Yayınevi.

Taşyürek, Z. (2020). Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi. (Ed. Tekin Çelikkaya, Hamza Yakar) Konu ve Beceri Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi-I. Ankara: Nobel Akademi.